

מעקב הומניטארי

השטח הפלסטיני הכבוש

מרץ 2007

גיליון 11

סקירה כללית – הסוגיות העיקריות

עובדי מערכת הבריאות מחריפים את פעולותיהם בגדה המערבית

עובדי מערכת הבריאות ברשות הפלסטינית (רש"פ) הכריזו על החרפת השביתה בגדה המערבית, ב-21 במרץ. החרפת השביתה, שהתחילה ב-16 בפברואר, התרחשה בעקבות חוסר היכולת של הרש"פ לעמוד בהסכם קודם שקבע כי הרשות תשלם 25 אחוזים ממשכורותיהם המעוקבות של העובדים. השביתה הקודמת נמשכה יותר משלושה חודשים, בין ספטמבר לדצמבר 2006.

בגל השביתות האחרון הופסק מתן כל השירותים העיקריים וחדרי החירום נסגרו, למעט מקרי סכנת חיים.

הביקורת שמבצע ארגון הבריאות העולמי (WHO) במרפאות הבריאות הראשונית ובעשרה בתי חולים שגדה המערבית בשמונה נפות שונות, חשף מצב מדאיג מאוד בכל הנוגע לאספקת ציוד רפואי.

ארגון הבריאות העולמי אישר שתוכניות חיסון הוקפאו ברוב הנפות, ואספקת תרופות לחולים כרוניים למעט אינסולין, ואספקת תרופות המיועדות למחלת כליות ותרופות פסיכותרפיות הופסקה במרבית המרפאות.

ניתוחי הבחירה בבתי חולים הופסקו ומרפאות החוץ נסגרו. רק היחידות לטיפול נמרץ וטיפולים מצילי חיים, כמו שירותי דיאליזה, אונקולוגיה, לידה ומקרי חירום מטופלים בחדרי החירום של בתי החולים. נוכחות עובדים נמוכה נרשמה בכל המרפאות ובתי החולים שנבדקו (למידע נוסף על השפעת השביתה ראו סעיף הבריאות).

הארגונים הבאים, בהם סוכנויות או"ם, ארגונים בינלאומיים, וארגונים המערבים בארגון קבוצות עבודה סיפקו מידע לדו"ח:

United Nations Children's Fund (UNICEF), United Nations Development Program (UNDP), United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (UNESCO), United Nations Food and Agricultural Organization (FAO), United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA), United Nations Office for the High Commissioner of Human Rights (OHCHR), United Nations Population Fund (UNFPA), United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA), United Nations Special Coordinator for the Middle East Peace Process (UNSCO), World Food Program (WFP), World Health Organization (WHO), Al Haq, Badil, Save the Children (UK), Defence of Children International – Palestine Section (DCI-PS), Oxfam GB, Palestine Hydrology Group (PHG) and members of the Temporary International Mechanism. (TIM).

משבר הביוב בבית-לאהייה: פתרון ארוך טווח נותר בספק

שיטפון שארע באגן החירום במתקן לטיפול מי שופכין בבית-לאהייה שברצועת עזה הציף את הכפר הבדואי הסמוך אום-אל-נאסר ב-27 במרץ. בכפר זה מתגוררות כ-700 משפחות, עליהן נמנים כ-5,000 תושבים בהם כ-600 ילדים בגיל בית ספר. בשיטפון נהרגו 5 בני אדם ונפצעו 25 נוספים¹. יותר מ-2,000 עקורים, שנותרו ללא קורת גג בעקבות השיטפון, מצאו מחסה במחנה זמני שהקימה סוכנות אונר"א. על רקע חשש כבד להתפרצות מחלות, הרשויות המקומיות וסוכנויות הסיוע הגיבו במהירות לאירוע ואורגן עדיין קיים חשש כבד מפני שיטפון נוסף. בניית מתקן חדש לטיהור שפכים מעוכבת כבר שנתיים, ננקטו צעדים שמטרתם הורדת מפלס מי השופכין באגן העיקרי, לצד חיזוק גדות האגנים הקיימים.

אתר הבנייה של המתקן המתוכנן במזרח ג'באלייה נמצא סמוך לקו הירוק, ובמהלך שנת 2006 האזור הופגז בקביעות על ידי צה"ל, בעקבות ירי מתמשך של רקטות קסאם מתוצרת מקומית מתוצרת מקומית מתוצרת ששוגרו מהמקום.

ספקות בנוגע למקורות מימון, אקלים פוליטי מעורער, ומדיניות הסגרים המחמירה של ישראל תרמו לפגיעה בהתקדמות המיזם². ואולם, לפי דיווחים שונים, הרשויות ברצועת עזה הכפילו את קצב הבנייה באתר החדש. המפעל המקורי, שנבנה בשנת 1976, תוכנן לתת שירותים לאוכלוסייה המונה 50 אלף איש, מספר זה האמיר והוא עומד כעת על 190 אלף, והוא עדיין עולה. השפכים החלו להציף לראשונה את מתקן הסינון המקורי לפני יותר מעשר שנים, וכעת אגם גדול של מי שופכין מכסה שטח של 440 דונמים. בשנת 2004, סוכנויות האו"ם הזהירו מפני הצפה בלתי נמנעת, במידה ולא ינקטו פעולות מדיניות, ואם לא תושלם בנייתו של מתקן טיהור חדש (לפרטים נוספים לגבי התגובה למשבר, ראה מדור הבריאות).

תרופות מהגדה המערבית מוחרמות במזרח ירושלים

משרד הבריאות הישראלי הטיל איסור על שימוש בתרופות ואספקה המיוצרות או מאוחסנות בגדה המערבית בבתי חולים במזרח ירושלים. לאיסור זה עלולה להיות השפעה שלילית ארוכת טווח על תפקודם של ארגונים לא ממשלתיים ועל חולים ומוסדות רפואיים³. האיסור להשתמש בתרופות שנרכשות או נתרמות על ידי ארגונים לא ממשתיים כמו "Care International", הוטל על פי הדיווחים משיקולי בקרת איכות שמפעיל משרד הבריאות הישראלי. תרופות ומוצרים מתכלים שונים שמקורם בגדה המערבית נצרכים מאז שנת 1995 בבתי החולים במזרח ירושלים, ללא ביקורת (משרד הבריאות הישראלי הפסיק לבקר את בתי החולים הללו בגלל העלות הגבוהה של הביקורת) ומבלי שנרשמו מקרים של שימוש בתרופה פגומה.

על פי המתאם של רשת בתי החולים במזרח ירושלים, ד"ר תאוופיק נאסר, האיסור החדש ישפיע משמעותית על תפקוד בתי החולים. זאת משום שהסחורה הנתרמת הינה חיונית ליכולת לספק שירותים בנסיבות כלכליות קשות. תוצאת האיסור תהיה שבתי החולים והתורמים יאלצו לרכוש תרופות בשוק הישראלי בעלות גבוהה יותר באופן משמעותי.

תעשיית הזית נמצאת בסכנה בנפת סלפית

מגדלי זיתים בנפת סלפית מתקשים לגשת לחלקותיהם ולעבוד בהן לפני המסיק העונתי, וזאת בשל מדיניות הסגרים והעוני המתרחב, כך עולה מדיווח של סוכנות FAO (הקרן לפיתוח חקלאי). מסיק הזיתים הינו מקור הכנסה חיוני ותומך עבור יותר מעשרת אלפים משפחות עניות ופגיעות בנפת סלפית, במיוחד לאור מדיניות הסגרים הישראלית, אובדן

מקומות עבודה בישראל, ולאור המשבר הכספי המתמשך ברשות. בעונה בה החקלאים אמורים לחרוש, לטפל בחלקות, לעשב ולהדביר מזיקים במטעי הזיתים לפני עונת המסיק, מגלים בעלי הקרקעות כי הקשיים שלהם להגיע לקרקעות הולכים וגדלים, וכן גדלים קשייהם לעמוד בעלויות המסיק. על שלומם של מטעי הזיתים, המכסים כ-80 אחוזים מהשטחים החקלאיים בנפת סלפית, מאיימים 23 התנחלויות, מוצבים, מאחזים, ואזורים תעשייתיים, השולטים על כ-12 אחוזים משטח הנפה. מאז תחילת האינתיפאדה השנייה, הושמדו על פי ההערכה 20 אלף עצי זית.

המשך בניית הגדר סביב הנפה יפגע במיוחד במגזר מגדלי הזיתים. כמעט מחצית מ-205,000 דונם אדמה חקלאית בנפת סלפית תבודד ותנותק על ידי הגדר.

עיתונאים פלסטינים מחרימים את הרש"פ בעקבות חטיפת עיתונאי ה-BBC

עיתונאים פלסטינים שבתו והחרימו את כיסוי פעולות ממשלת הרש"פ בעקבות חשד לחטיפת אלן ג'ונסטון, עיתונאי רשות השידור הבריטית, ה-BBC, ברצועת עזה. מטרת צעדיהם היא להפעיל לחץ על רשויות השלטון הפלסטיניות לפעול לשחרורו. מרבית כתבי החוץ, למעט קומץ, נטשו את הרצועה בעקבות חטיפתו של ג'ונסטון על ידי חמושים, ב-12 במרץ 2007. פלסטינים רבים חשים כי החטיפה תמנע דיווח ברחבי העולם על המצב ההומניטארי המתדרדר ברשות.

סקירה כללית – התמקדות איזורית

הגדה המערבית ומזרח ירושלים

גידול במספר מבצעי חיפוש ומעצר בצפון הגדה

גידול במספר מבצעי החיפוש והמעצר בערים ובכפרים פלסטינים בצפון הגדה נרשם בשלושת החודשים הראשונים של שנת 2007. בשנת⁴ 2005, הממוצע החודשי של מבצעים אלה בשש הנפות הצפוניות (ג'נין, טול כארם, שכם, טובאס, קלקיליה, וסלפית) עמד על 86. מספר זה גדל ביותר מ-50% במהלך שנת 2006, והמשיך לגדול בשלושת החודשים הראשונים של שנת 2007 (206 ו-265 בהתאמה). צה"ל נכנס לעתים תכופות למרכזי אוכלוסיה פלסטינית המיושבים בצפיפות לפנות ערב, (באזורים אחדים כמעט מדי לילה) לביצוע מבצעים אלו, בחיפוש אחר מבוקשים פלסטינים. במבצעים אלה ישנה נוכחות מרוכזת של חיילי צה"ל וכלי רכב צבאיים, ולעיתים קרובות מתבצעים חיפושים מבית לבית אשר במהלכם התושבים נאלצים לעזוב את הבית או להתרכז בחדר אחד.

הריסת בתים בתוך "שטחים סגורים" בצפון הגדה:

במהלך חודש מרץ ניכרת ירידה משמעותית במספר מבנים הפלסטינים שצה"ל הרס בגדה, סה"כ שמונה מבנים וזאת בהשוואה ל-54 מבנים שנהרסו בפברואר. צה"ל הרס חמישה מבנים פלסטינים בתוך 'האיזורים הסגורים' (השטחים שבין הגדר לקו הירוק) בצפון הגדה. המבנים ההרוסים, בכללם מכלאות בעלי חיים וחנויות, נהרסו באזור אלפי מנשה (קלקיליה) וברתעה (ג'נין), בטענה שנבנו ללא היתר באזור C (אזור C מוגדר בהסכמי אוסלו כאזור שנשאר תחת שליטה ביטחונית ואזרחית מלאה של ישראל, והוא מהווה כ-60 אחוזים משטחי הגדה). פלסטינים המבקשים לבנות מבנים כלשהם, לרבות מכלאות לבעלי חיים ושיקום בארות, נדרשים לקבל היתרי בנייה המונפקים על המנהל האזרחי, וזאת לפני תחילת הבנייה. תהליך זה גוזל זמן רב, ועל פי רוב המנהל לא מעניק את היתרי בנייה. צווי

הריסה נוספים ניתנו למבנים פלסטינים הממוקמים ב'איזורים הסגורים' וכנראה צפויות הריסות נוספות. בחודש מרץ נהרסו בגדה המערבית בסך הכל שמונה מבנים פלסטינים.

בניין אל רג'בי ('בית השלום') – התנחלות חדשה בשטח H2 בחברון?

כמאתיים תלמידי ישיבה ישראלים תושבי ההתנחלויות שבאזור העיר חברון נכנסו ב-19 במרץ לבניין מגורים ששטחו 3,500 מטרים רבועים באזור H2 בחברון, וכינו את הבית "בית השלום". הבניין מתוכנן להכיל יותר מ-40 דירות ו-15 חנויות, הוא ממוקדם בעמק "ואד-אל חוסיין" שבין אזור מערת המכפלה בעיר העתיקה בחברון וההתנחלות קריית ארבע. לפחות 70 משפחות פלסטיניות (420 נפש) המתגוררת באזור זה הושפעו ישירות מהקמת התנחלות חדשה זו. תפיסת הבניין מחזקת את שליטת המתנחלים הישראלים בעמק שבו מצויים מסגד ובית קברות מוסלמי. בעוד שהדין סביב חוקיות ההתנחלות החדשה הזו מתנהל בחוגים הישראלים הפנימיים, עשרות חיילי צה"ל ושוטרי מג"ב הוצבו במקום להגנת המתנחלים. התושבים הפלסטינים חוששים מהצבת מחסומי קבע חדשים וסגרים (חסמים פיזיים שונים) שיוטלו להגנת המתנחלים אם אלה יישארו במקום, לרבות שלילת גישה למכוניות, בדומה למתרחש בחלקים אחרים באזור H2.

רצועת עזה

מעבר ארז נותר סגור למעבר פועלים פלסטינים למעלה משנה

ב-12 במרץ 2007 צוינה שנה לאיסור שהטילו הרשויות בישראל על מעבר פועלים פלסטינים בעלי היתרי מעבר תקפים דרך מעבר ארז לעבודה בישראל. צה"ל הטיל בתחילה סגר מקיף על השטחים הכבושים ב-12 למרץ 2006, לפני חג הפורים. איסור זה נותר על כנו מאז (מספר מצומצם של פועלים פלסטינים וסוחרים מרצועת עזה הורשו להיכנס לישראל בספטמבר 2006). בשבועות שלפני ה-12 במרץ 2006, כמות ממוצעת של 2,900 פועלים וסוחרים (המפרנסים כ-22 אלף בני משפחה) עברו בארז המשמש כנקודת המעבר היחידה בין הרצועה וישראל עבור פועלים וסוחרים פלסטינים.

הגנה על אזרחים

" כל הפעולות ינקטו במטרה להבטיח כיבוד מלא של זכויות הפרט, לפי המשפט ההומניטארי הבינלאומי, משפט זכויות האדם הבינלאומי, ודיני הפליטים"⁵.

ניתוח הממצאים אודות הגנה על אזרחים

ניתוח רבעוני של שלושת החודשים הראשונים של שנת 2007 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד מראה כי מקרי מוות של פלסטינים הקשורים ישירות לעימות הישראלי-פלסטיני ירדו משמעותית בתקופה זאת (33 בשנת 2007 לעומת 72 בשנת 2006). הירידה נובעת מצמצום מספר ההרוגים ברצועת עזה, בעוד שמספר מקרי המוות בגדה נותרו בשיעור דומה.

במהלך חודש מרץ נפצעו 153 פלסטינים ברחבי הרש"פ, מרביתם, 141 מקרים, בגדה המערבית, במיוחד בנפות רמאללה וירושלים. בגדה נרשמה ירידה משמעותית במספר מקרי הפגיעה של פלסטינים בהשוואה לשיעור הגבוה שנרשם בחודש הקודם (251 מקרים).

בחודש מרץ נרשמה ברצועה ירידה במספר ההרוגים הפלסטינים כתוצאה מעימותים פנימיים אלימים ומספרם עמד על 16 הרוגים, בהשוואה לחודש הקודם אז נרשמו 46 מקרי מוות. 103 פלסטינים נוספים נפצעו באירועי אלימות פנימית בחודש מרץ, בהם שני פלסטינים שנפצעו בגדה.

המשרד לתאום הומניטארי של האו"ם – OCHA

ת.ד. 3872 ירושלים, טל: 02 – 582 5853 /9962 ochaopt@un.org www.ochaopt.org

אחריות בדין

יום האישה הבינלאומי 2007: קץ לפטור מעונש במקרי אלימות נגד נשים וילדות

הנושא הנבחר לשנת 2007 מדגיש את הצורך לשים קץ לתופעת הפטור מעונש של עברייני אלימות נגד נשים ונערות.

מתחילת שנת 2006 ועד סוף פברואר 2007, הכוחות הישראליים הרגו 36 נשים פלסטיניות⁶. במקרים רבים, האירועים לא נחקרו בהתאם לסטנדרטים בינלאומיים. בנוסף על פי ההערכה מוחזקות כ-117 פלסטיניות⁷ (בהן 12 קטינות) בבתי כלא בישראל. נוכחות החיילים והשומרים, גברים ברובם, מגביר את תחושת הפגיעות שלהן, במיוחד כשהן מוחזקות בבידוד.

תוצאת היעדרו היחסי של שלטון החוק בעזה מתבטא בין היתר במותן של 46 נשים פלסטיניות⁸ באלימות הפנימית מינואר 2006 ועד סוף פברואר 2007⁹

על פי נתונים סטטיסטיים, נרשמה עליה בשיעור האלימות הביתית¹⁰ ובכלל זה אלימות גופנית, נפשית ומינית נגד נשים. מתחילת שנת 2006 ועד סוף פברואר 2007, כ-23 נשים נרצחו על רקע התופעה המכונה "כבוד המשפחה". זאת בהשוואה ל-14 מקרי רצח נשים בשנת 2005. יש לנקוט צעדים שיבטיחו לשים קץ לפטור מעונש לפושעים שמבצעים את המעשים האלה וזאת באמצעות שינוי החוק הפלילי וביצוע חקירות ראויות שיבטיחו את העמדתם לדין.

החלטות שהתקבלו לאחרונה בנציבות האו"ם לזכויות אדם בנוגע לקביעת עובדות בשטח

בפגישתה הרביעית אימצה נציבות האו"ם לזכויות אדם החלטה הקוראת ליישומן של שתי החלטות קודמות שהתקבלו במושבים מיוחדים, (החלטה S-1/1 שהתקבלה ב-6/7/2006, והחלטה S-3/1 שהתקבלה בנובמבר 2006). החלטות אלה ראו לנכון לשלוח לאזור בדחיפות צוותים מיוחדים לבדיקת העובדות. ההחלטה המאוחרת יותר התקבלה בעיקבות מבצע צה"ל בבית חאנון, בנובמבר 2006. בנוסח ההחלטה צוין כי "ישראל, המעצמה הכובשת, לא יישמה עד כה את שתי ההחלטות, ובכך פגעה בשליחותם הדחופה של צוותי בדיקת העובדות." כמו כן, ההחלטה קראה ליישם את ההחלטות הקודמות. התקדמות בנושא זה תדווח בכינוס הבא של הנציבות.

הגנת ילדים

בחודש מרץ נהרגו חמישה ילדים פלסטינים בשטחי הרשות, מתוכם ארבעה נהרגו ברצועת עזה. שלושה ילדים נהרגו בהתנגשויות פנימיות אלימות בין פלגים יריבים בעזה (עימותים בין פלגים יריבים ובין חמולות), בהם פעוט בן שנתיים. אדן רביעי נהרג בפיצוץ בביתו (לא מופיע בטבלה). נער בן 16 נהרג בג'נין מירי של תחמושת חיה שבוצע על ידי חיילי צה"ל בתגובה להשלכת אבנים.

23 ילדים נפצעו, מהם 13 על-ידי חיילים או מתנחלים בגדה (שכם, חברון, סלפית וטובאס). ילד נוסף נפצע קשה על ידי נפל תחמושת (לא מופיע בטבלה) בעיר שכם. ברצועת עזה, שני ילדים נפצעו על ידי צה"ל, שישה נוספים נפצעו שעה שבבתיהם הכינו מתקני חבלה מאולתרים, ושלושה נוספים נפצעו בהתנגשויות אלימות פנימיות. הריסת בתים פלסטינים

המשרד לתאום הומניטארי של האו"ם – OCHA

ת.ד. 3872 ירושלים, טל: 582 5853 /9962 – 02 ochaopt@un.org www.ochaopt.org

נמשכת, ולתופעה השלכות חמורות במיוחד לגבי הילדים. בחודש מרץ, צה"ל הרס שמונה מבנים בגדה, בהם שני בתי מגורים, וההריסה גרמה לעקירתם של 13 תושבים, בהם שבעה ילדים.

13 סטודנטים ממחנה הפליטים אל-ערוב נעצרו בדרכם ללימודים, שניים מהם הוחזקו במעצר במשך יומיים (לגבי השפעת הקונפליקט על גישה למוסדות חינוך, ראו סעיף חינוך). לפי דו"ח ארגון " Defense for Children International " , 384 ילדים פלסטינים מוחזקים כיום במעצר בישראל.

אלימות ורכוש פרטי

"האוכלוסייה האזרחית ואזרחים כפרטים ייהנו מהגנה כללית מפני סכנות הנובעות ממבצעים צבאיים... האוכלוסייה האזרחית, ככזו, בדומה לאזרחים כפרטים, לא תהווה מטרה להתקפות. מעשי אלימות או איום במעשי אלימות, שמטרתם העיקרית הינה להפיץ טרור ופחד בקרב האוכלוסייה האזרחית, אסורים"¹¹.

תקריות בהן מעורבים מתנחלים

בחודש מרץ נרשמה ירידה במספר התקריות בהן מעורבים מתנחלים ברחבי הגדה המערבית, בהשוואה לחודש פברואר. בסה"כ דווח על 15 תקריות, מתוכן 10 תקריות עם נפגעים. תקריות אלה כוללות תקרית אחת בה נהרג גבר פלסטיני שנדקר למוות ליד ההתנחלות איתמר שבנפת שכם. נסיבות המקרה נותרו לא ברורות, ומשטרת ישראל פתחה בחקירה. 11 בני אדם נפצעו ב-9 תקריות שונות: נתון זה מתייחס לשמונה פלסטינים בהם שני ילדים ואישה, שני מתנחלים ישראלים ואזרח זר. מרבית הפגיעות בקרב הפלסטינים התרחשו כתוצאה מתקיפה שבוצעה על ידי מתנחלים, או על ידי שומרים פרטיים שנשכרו לשמירת ההתנחלויות. הפצועים הם אזרחים שהתלכו בקרבת ההתנחלויות או עיבדו את אדמתם הסמוכה. פלסטיני אחד נדרס על ידי מכונית נהוגה בידי מתנחל ישראלי ליד התנחלות גוש עציון בחברון. שני הפצועים הישראליים נפגעו בשתי תקריות ירי שונות שבוצעו על ידי פלסטינים לעבר מכוניותיהם. האזרח הזר שנפצע עבד בכוח הבינלאומי בחברון (TIPH), הוא פונה לקבלת טיפול רפואי לאחר שנפגע בפניו מאבן שהושלכה על ידי מתנחלים בבית הדסה בחברון.

נרשמו שלוש תקריות בהן נמנעה גישת פלסטינים, שתי תקריות קשורות לגישה לנתיבים המובילים להתנחלות המפונה חומש, ליד שכם, שהמתנחלים חזרו אליה להפגנה בת שלושה ימים. מקרה אחד של גרימת נזק לשדות נרשם כאשר ההתנחלות בית"ר עילית הזרימה ביוב לשדות של פלסטינים בכפר וואדי-פוקין שבאזור בית לחם.

הגדה המערבית

במרץ 2007, מספר המכשולים המוחשיים נותר גבוה בכל רחבי הגדה המערבית, ועמד על 547 מכשולים בהשוואה ל-505 מכשולים בתקופה המקבילה אשתקד. בנוסף, מספר מחסומי הפתע של צה"ל, שהוקמו כדי להעמיק את השליטה בתנועה פלסטינית בדרכים בגדה, עלה בקרוב ל-10 אחוזים בהשוואה לחודש הקודם¹².

רצועת עזה

בתפקודו של מעבר רפיח נרשם שיפור בגבול המצרי, שנפתח במשך כ-50 אחוזים מימי העבודה המתוכננים, בהשוואה ל-25 אחוזים בחודש פברואר. 12,706 אנשים עברו על פי ההערכות במעבר, ומתוכם 9,574 נכנסו לרצועת עזה במהלך החודש. ב-8 במרץ, דווח על

מותו של קשיש פלסטיני ופציעתם של תשעה אחרים, כאשר יותר מ-5,000 נוסעים הצטופפו במבער רפיח עם פתיחתו.

מעבר קרני היה פתוח במשך 96 אחוזים מימי העבודה המתוכננים, אך הוא עדיין פועל פחות שעות מכפי המתוכנן באותם הימים. הממוצע היומי של מטענים של סחורה מיוצאת ומיובאת ירד בחודש מרץ בהשוואה לפברואר, מ-52 ל-44 ביצוא, ומ-232 ל-218 ביבוא.

התנאים הסוציו-אקונומיים

"לכל אדם הזכות לעבוד, הזכות לבחירה חופשית של תעסוקה, לתנאי עבודה צודקים והוגנים, ולהגנה מפני אבטלה" ¹³.

עדות להתדרדרות המצב הסוציו-אקונומי בגדה המערבית, דיווח של אונר"א

משפחות עניות בדרום הגדה דיווחה על הסתמכותם על לוויות המתקיימות בקהילות שלהן לצורך צריכת בשר, המחולק באופן מסורתי על ידי משפחת המת. מדובר במנגנון התמודדות עם מנת החלבון הנמוכה בתזונתם. מחלקת אונר"א המטפלת במקרי מצוקה חברתיים מדווחת כי פלסטינים שאינם רשומים כפליטים פונים לסוכנות, ומבקשים תרומה בצורת כמויות סוכר קטנות. עובדי החלוקה של אונר"א מדווחים כמו כן על כך שהבחינו בנשים שניסו לאסוף את שאריות הסוכר שבתחתית דליי החלוקה. הזדהות הקהילה עם השכנים העניים מתבטאת באספקת חשמל לא חוקית, על פי הדיווחים. השחיקה החדה במצב הכלכלי מונעת ממשפחות שבעבר היו אמידות יחסית מלהשלים את בניית בתיהן, והן מנסות למכור מבנים שלא הושלמו מתחת למחיר השוק. כמו-כן, תופעת המגורים המשותפים של בני משפחה מורחבת הולכת ומתפשטת, בניסיון להוזיל את עלות המחיה. פליטים בעלי לקות בתפקוד ובני משפחותיהם, נאבקים תחת עול מחירי החיתולים, בניסיון לשמור על רמת היגיינה נאותה. עובדים סוציאליים של אונר"א מדווחים על זרם בקשות גובר לתמיכה בפליטים חולים ובקשישים, שקרובי משפחתם איבדו את מקור מחייתם ולא מסוגלים לפרנס אותם יותר. חנוונים ובעלי חנויות מסרבים לספק סחורה תמורת אשראי או כצדקה. תחושות גוברות של דיכאון והשפלה מדווחות על ידי אנשים שנאלצו לבקש תמיכה, במיוחד כאשר הצרכים שלהם מתפרסמים בציבור, או כאשר מסרבים לבקשותיהם.

פליטות עניות נוטות יותר ויותר לעבוד בעבודות עונתיות או בעבודות קצרות טווח כמו ניקיון. חקלאים פליטים מדווחים יותר ויותר על הפסדים בגלל גישה ירודה לשווקים. ידוע על מקרים בהם חקלאים בחרו לא לבצור את ענביהם, והעדיפו למכור אותם כמזון לעזים. ואולם, החקלאים ממשיכים להשקיע כפי יכולתן בעסקים לא רווחיים כדי להימנע מטענות ישראליות לגבי קרקע לא מעובדת, משום שהם חוששים שדמותיהם יעוקלו במקרה כזה.

עוני מתפשט ותנאים קשים משפיעים לחומרה על ילדים. מובחנת עלייה במספר הילדים שעובדים כרוכלים ברחובות, ונוברים בפחי אשפה. גם מקרים של גניבה על ידי ילדים ובני נוער נמצאים בעלייה. הרגלי עישון מתפשטים במרה בקרב ילדים מאוד צעירים.

חקר ארוע:

עלי ונאג'ווה מתגוררים בבית עומאר שבנפת חברון, ושניהם רשומים במחלקת מצוקה והרווחה של אונר"א (SHC). הם דיווחו כי משפחות אמידות המזמינות להלוויית יקיריהן מספקות להם לעתים קרובות הזדמנות להביא בשר לילדיהם, בצורה המסורתית של תרומה. עלי סיפר כי לאחרונה קיבלה קילו בשר כצדקה בלוויה. בחודש שעבר, נאג'ווה סיפרה כי לא קיבלה כל בשר צדקה, ובישלה רק עדשים לילדיה. היא גם נאלצה לבקש מהקצב שארית עוף שהשליך.

תנאים סוציו-אקונומיים

התלות בתעסוקה ברשות הפלסטינית גוברת - 152 אלף מועסקים כיום

בשנה האחרונה גדלו שיעורי העוני בקרב עובדי הרש"פ. לפי סקר התפישות הציבוריות שערכה אוניברסיטת ג'נבה, העוני גדל בקרב עבדי הרשות משיעור של 37 אחוזים ביולי 2005 לשיעור של 46 אחוזים במאי 2006.

בריאות

"הבריאות היא מצב של רווחה גופנית, נפשית וחברתית שלמה, ולא רק העדר מחלות וחולשות"¹⁴

שביתת מערכת הבריאות

מאז ה-12 במרץ, ארגון הבריאות העולמי עוקב אחרי תפקוד שירותי הבריאות בעשרה בתי חולים בגדה. הארגון מצא כי שירותי בתי החולים נפגע באופן חמור: * רופא אחד בכל חדר חירום בודק כל מקרה, ומקבל לטיפול רק את המקרים החמורים ביותר. בבית החולים ע"ש ד"ר ח'ליל סולימאן בג'נין ובית החולים "יריחו החדש" בעיר יריחו מפנים מקרי חירום לבתי חולים האחרים.

כל בתי החולים מדווחים על ירידה דרמטית במספר החולים הפונים לבתי חולים ממשלתיים. מנהלי בתי החולים מציינים כי במשך השביתה החולים לא מנסים לקבל שירותי בריאות למעט במקרי חירום.

מנהל בית החולים "אל-ווטני" הדגיש כי נתונים סטטיסטיים שנאספו בבית החולים אל-איתיחאד ובית החולים הערבי המתמחה (Specialized Arab Hospital), שני בתי חולים פרטיים, מראים כי חלה עלייה חדה בפעילותם במהלך חודש מרץ.

בית החולים "אבו אל-חסן אל-קסאם" הממוקם ביאטה שבנפת חברון, דיווח כי מספר ביקורי החירום, הלידות, וכן מספר האשפוזים צנחו ב-56 אחוזים, 25 אחוזים, ו-46 אחוזים בהתאמה בחודש מרץ, בהשוואה לחודש פברואר.

בדומה, מספרי ביקורי החירום, ביקורי חולי חוץ, וניתוחים כירורגיים בבית החולים הממשלתי ברמאללה צנחו ב-42 אחוזים, 100 אחוזים (עבור חולי חוץ).

בתגובה לשביתה, ארגון הבריאות העולמי, קרן האו"ם לילדים, וקרן האוכלוסין של האו"ם (UNFPA, UNICEF, WHO) פרסומו הודעה לעיתונות ב-28 למרץ, בה ביטאו את דאגתם הגוברת בנוגע להתדרדרות באפשרות הגישה לשירותי בריאות בשטחי הרשות הפלסטינית, כתוצאה מהשביתה המתמשכת. סוכנויות האו"ם הדגישו את חששם מפגיעה מתמשכת ברמת שירותי הבריאות, שעלולה להחמיר את המצב ההומניטארי הקשה השורר בשטחים, ומשפיע לרעה על הפלסטינים ועל גישתם לשירותי בריאות.

ההודעה קראה לכל הנוגעים בדבר להגיע להסכם שמבטיח שירותי בריאות חיוניים על פי הסטנדרטיים האתיים הבינלאומיים המקובלים בקהילה הבינלאומית, תוך תמיכה במגזר שירותי הבריאות הציבוריים, תמיכה שהיא חיונית במקרה זה.

משבר הביוב בבית-לאהיה

משרד הבריאות הפלסטיני הכריז על מצב חירום ברצועת עזה. הוחלט על הפעלתו של חדר ניתוחים אחד וארבע מרפאות ציבוריות הממוקמות ליד אזור האסון, המרפאות היו פתוחות

סביב השעון. כמו כן נפתחו באזור דלפקים רפואיים שסיפקו שירותים בסיסיים. ארגון הבריאות העולמי הביע חשש מהתפשטות מגפות, וקרא להקמת מערכת מעקב, חינוך לבריאות, מתן חיסונים וביצוע חיטוי באזור שנפגע, לצד בדיקת איכות המים ומתן תמיכה נפשית לנפגעים.

ארגון הבריאות העולמי תמך במשרד הבריאות הפלסטיני שהדגיש את הצורך בביצוע מעקב אחר התפשטות מגפות לצורך גילוי מוקדם של התפרצויות, וחלוקת טפסי אבחון לצורך גילוי מוקדם של מגפות ומחלות בקרב ספקי שירתי הבריאות באזור.

ארגון הבריאות העולמי סייע למשרד הבריאות הפלסטיני בהפקת עלוני חינוך לבריאות והנחיות תברואה שחולקו לתושבים בצפון רצועת עזה.

ארגון הבריאות העולמי וסוכנות אונר"א סיפקו סיוע טכני למשרד הבריאות הפלסטיני בהגדרת החיסונים ההולמים וקבוצות הגיל המתאימות לחיסון.

ארגון הבריאות העולמי הכין מטריצה של דרישות תהליכי חיטוי ועלויותיהם המשוערות, בתיאום עם משרד הבריאות הפלסטיני. כן כונסה פגישת מעקב עם סוכנות אונר"א המסייעת בנושא זה.

לבסוף, ארגון הבריאות העולמי מבצע מעקב אחר נושאים הקשורים לבקרת איכות המים וביצוע התערבות פסיכולוגית ומתן סיוע, לפי הצורך.

ביטחון במזון ותחום החקלאות

" ביטחון במזון קיים כאשר לכל האנשים, כל הזמן, יש גישה לכמות מספקת, בטוחה ומזינה של מזון, שמתאימה לצרכיהם התזונתיים, ומאפשרת חיים בריאים ופעילים"¹⁵.

בעוד שמצב הביטחון במזון נותר יציב, יש לבחון שני גורמים נוספים שהשפיעו על האוכלוסייה בחודש מרץ. ברצועת עזה, התדרדרות בביטחון הפיזי מאיימת על הביטחון במזון ובכלכלה, שעה שאנשים מגבילים את תנועתם בניסיון להימנע מהתנגשויות בין פלגים יריבים (דבר זה משפיע על מגזרים כמו מסעדות, בתי קפה ומוניות). בגדה המערבית, תושבי אזור C נאלצים להתמודד עם החמרת מגבלות התנועה, דבר שמשפיע במיוחד על פרנסת הבדואים והחקלאים.

מעקב חודשי אחר מוצרי צריכה בסיסיים וביטחון במזון:

נגישותם של מוצרי צריכה בסיסיים

רצועת עזה:

ארגון המזון העולמי מצא שכל מוצרי המזון הבסיסיים היו זמינים בשווקים ברצועת עזה. מחירי קמח החיטה נותרו גבוהים בשל התייקרות החיטה בשוק הבינלאומי. נרשמה ירידה קלה במחיר הסוכר, בעיקר בשל התנודות בשוק הבינלאומי. מחירי הירקות שמרו על יציבות. מחיר העוף נותר זהה (10-11 שקלים), מחיר הבשר הטרי ירד מ-32 ש"ח לקילו ל-30, בשל עליה עונתית מוגבלת בכוח הקנייה של הלקוחות. מחיר מזון החיות שמר על רמתו.

כמות הדגה שנתפסה בחודש מרץ עמדה על 248 קילו, בהשוואה ל-143 בלבד בחודש המקביל אשתקד. מחיר הדגים בשוק ירד מ-14 ל-11 ש"ח לקילו, החודש בעזה. לפי נתוני מחלקת הדיג ברש"פ, הגידול בדגה נובע משימוש ברשתות "ג'פרה", רשתות שמסייעות

לדייגים להתגבר על מגבלות הדיג. רשתות אלה הן רשתות לא חוקיות, דקות ביותר, שלוכדות דגים צעירים ודגים משריצים באזורים הקרובים לחוף. דגים אלה הם בעלי ערך נמוך. בנוסף, נוהג זה הינו הרסני לשרשרת המזון, משום שהוא פוגע בהתרבות אוכלוסיית הדגים. במשך הזמן הוא יסכן בתי גידול הנמצאים בקרבת החוף, בתי גידול שהינם חיוניים לשימורם של זנים רבים של דגים וחסרי חוליות.

הנפח הכולל של מוצרי המזון הבסיסיים שיובאו לעזה ירד ב-10 אחוזים בהשוואה לחודש הקודם, ונפח הדגנים שיובאו (קמח חיטה ואורז) ירד ב-25 אחוזים.

הגדה המערבית:

סקר השוק של ארגון המזון העולמי בגדה המערבית מראה שכל מוצרי המזון הבסיסיים נגישים, ולא נרשמו תנודות מחירים משמעותיות. העובדה שמשכורות עובדי הרשות אינן משולמות בצורה סדירה המשיכה להשפיע על המצב הכלכלי, וגרמה לירידה של 40 אחוזים במכירת מוצרי צריכה בסיסיים באזורים העירוניים ובאזורים הכפריים. האנשים צורכים מזון בכמויות קטנות יותר, וקונים רק את המוצרים הבסיסיים ביותר. מספר האנשים שרכשו מזון באשראי נותר גבוה משמעותית מהנתון המקביל אשתקד.

ראיות נקודתיות שנאספו ברצועת עזה על ידי ארגון המזון העולמי:

- מסעדות ובתי מלון סובלים מפחות במספר הלקוחות, מאחר שאפילו העשירים חוששים להוציא את כספם.
- נהגי המוניות מושפעים מכך שהנוסעים (במיוחד עובדי הרש"פ) מעדיפים כעת ללכת לעבודה או לאוניברסיטה.
- סטודנטים המתגוררים במרחק מהאוניברסיטה מפחיתים את מספר ימי הנוכחות שלהם בלימודים כדי לחסוך כסף.
- הורים מפחיתים את סכום כסף הכיס של ילדיהם.
- החנויות לא מצטיידות בסחורה עונתית שכן לא בטוח שיצליחו למכור את הסחורה הצרכנים קונים מוצרים עונתיים זולים, ולא מוצרים יקרים או מיובאים.
- מתגברת תופעת הכנת המזון בבית, אנשים מעדיפים לאפות בבית ולא לקנות. כמו כן אנשים משמרים ומייבשים מוצרי מזון כמו ירקות.
- בתי האב מקמצים בצריכת החשמל
- מתגברת ההערכה לסיוע מזון – המזון הינו הכחרי בכל בית, בעוד שכסף מזומן אינו ישים.
- אין תוכניות פיתוח תעסוקתי, אין עבודה למעט מיזמי עבודה יזומה.
- התושבים לא מסוגלים לממן שירותי בריאות, והמרפאות הציבוריות מתפקעות. הילדים לא אוכלים תזונה בריאה.
- משפחות גדולות פנו לספקי סיוע מזון וביקשו קופונים להשגת מזון. הדבר משפיע על מצב הביטחון במזון.

חינוך

"כל הילדים זכאים לחינוך איכותי, המושתת על גישת הזכויות, ומבוסס על תפישת השוויון המגדרי"¹⁶.

בחודש האחרון התרחשה התדרדרות משמעותית במצב הביטחוני ברצועת עזה. כוחות הביטחון הפגינו חוסר יכולות וחוסר נכונות לספק הגנה לסוכנויות האו"ם, והנוכחות הבינלאומית צומצמה לכדי חמישה צוותים. עובד זר אחד ב-UNICEF הועבר זמנית לירושלים. הדבר החמיר את הקשיים ביישום מיזמים הומניטאריים ברצועת עזה. ההתקפות

על מוסדות חינוך גברו החודש. צה"ל סגר באמצעות ריתוך את שעריהם של שני גני ילדים, והדבר השפיע על כ-340 פעוטות, חלקם יתומים. 13 סטודנטים ממחנה הפליטים אל-ערוב בחברון נעצרו בדרכם ללימודים, שניים מהם הוחזקו למשך יומיים. עוד בחברון, צה"ל נכנס לבית הספר היסודי לבנות בעיירה עידנה, וירה גז דמעות שגרם לחנק ולפציעות.

הרש"פ הסכימה כעת להמשיך בתשלום משכורות חודשיות לכל העובדים, ואולם המשכורות שלא שולמו בשנת 2006 – עדיין לא שולמו עד היום. בשל כך, איום החזרה לשביתה בקרב המורים נמשך. השפעתה השלילית של השביתה הארוכה בשנת 2006 ממשיך להשפיע על מורל צוותי ההוראה בבתי הספר הממשלתיים.

מקורות ורציונאל

שלושה גורמים עיקריים תרמו להתדרדרות המצב ההומניטארי ברש"פ: 1. היעדר הגנה על אזרחים והסלמת האלימות. 2. החמרת הגבלות התנועה. 3. המשבר הכלכלי-כספי ברש"פ, בעקבות ניצחון החמס בבחירות למועצה הפלסטינית המחוקקת בינואר 2006.

סוכנות OCHA עוקבת ומספקת דיווחים חודשיים על ההגנה והתנועה ברש"פ מאז שנת 2002. ואולם, בעקבות התדרדרות חריפה במצב ההומניטארי בשנת 2006, סוכנויות או"ם שונות וארגונים בינלאומיים המשתתפים במגבית המשותפת (Consolidated Appeal Process) החליטו להפיק דו"ח חודשי זה העוקב אחר סממני מפתח ההומניטאריים במגזרים הבאים: הגנה, הגנת ילדים, מצב סוציו-אקונומי, בריאות ותמיכה נפשית, ביטחון במזון, חקלאות, חינוך, מים וסניטציה. הדו"ח גם כולל מידע בדבר מגבלות התנועה והגישה במקרים הומניטאריים, ובכלל זה מעקב אחר יישום התחייבויות ברטיני שניתנו בשנת 2002. הדו"ח הנוכחי עושה שימוש בהחלטות מועצת הביטחון של האו"ם, ההצהרה האוניברסאלית בדבר זכויות אדם, ובחוק ההומניטארי הבינלאומי. כמו כן נעשה שימוש בהסכם התנועה והגישה (AMA) בתור הסטנדרט למעקב אחר מדדי הגנה וגישה. מעקב מגזרי סיפק גם הוא קווים מנחים למעקב אחר מדדי התפתחות המסוגלים לספק תמונה טובה בנוגע למצב ההומניטארי במשבר הנמשך ברש"פ.

דו"ח המעקב ההומניטארי משתמש בשילוב של מדדים הומניטאריים מדידים, תצפיות שדה מאומתות, ודיווחים על המצב הסוציו-אקונומי ועל המצב ההומניטארי בשטחים לצורך ניתוח המצב ההומניטארי. שיטות אלה עשויות לספק תמונות סותרות על המצב. המדדים ההומניטאריים חושפים שינויים ארוכי טווח ומגמות שמשתנות מדי חודש. תצפיות שדה מעידות על שחיקה שעשויה להצביע על שינויים כללים במצב הקיים. הדיווחים מספקים מידע על נושאים פרטניים, או תמונה כללית על הנעשה בשטחים הכבושים.

1 מקור: משרד הבריאות הפלסטיני

2 ראה דו"ח המעקב ההומניטארי של חודש אפריל 2007, ארגון OCHA, נגיש בכתובת האינטרנט: www.ochaopt.org.

3 פגישת נציגי התורמים שנערכה במתחם ארגון הבריאות העולמי בירושלים, באחד במרץ 2007.

4 המידע הקיים מתייחס רק לדצמבר 2005 ואילך

5 ראה: "Inter Agency Standing Committee (IASC) Policy Framework"

<http://www.pchrgaza.ps/index.htm>

7 פרטים באתר האינטרנט: www.addameer.org/index_eng.html ובאתר www.mandelainstitute.org/

8 ראה אתר אינטרנט: <http://www.pchrgaza.ps/index.htm>

9 ראה דו"ח: domestic violence survey Dec. 200- Jan. 2006. Ramallah, PCBS. June 2006

10 ראה דו"ח: "honor killing in Palestine", שהוכן על ידי ארגונים פלסטיניים לא ממשלתיים בנגע לאלימות מבית נגד נשים, 2007.

¹¹ (הערת שוליים מספר 12 בדו"ח המקורי) נספה לאמנות ג'נבה, סעיף 51

¹² (הערת שוליים מספר 15 בדו"ח המקורי) המספר הכולל של מחסומי הפתע בגדה במרץ 2007 עמד על 816, ואולם נתון זה מתייחס לחמישה שבועות משום שסוכנות OCHA אוספת נתונים על בסיס שבועי. הממוצע השבועי לחודש זה עומד על 163, בהשוואה ל-150 בממוצע לשבוע בפברואר.

¹³ (הערה 16 בדוח המקורי) ההצרה האוניברסאלית בדבר זכויות האדם, סעיף 23

¹⁴ (הערה 17 בדוח) מקור: ארגון הבריאות העולמי WHO

¹⁵ (הערה 19 בדוח המקורי) נתונים: FAO/WHO/WFP

¹⁶ (הערה 21 בדוח) UNICEF

טבלאות נתונים מפורטות ניתן לראות בגירסא האנגלית המלאה באתר OCHA www.ochaopt.org

המשרד לתאום הומניטארי של האו"ם – OCHA

ת.ד. 3872 ירושלים, טל: 02 – 582 5853 /9962 ochaopt@un.org www.ochaopt.org